

СТАНОВИЩЕ

за докторската дисертация на Дочка Иванова Кисьова – Гогова на тема
“Визуалните решения в българския плакат и провакациите на времето
(1944 – 1989)”

от доц. д.изк. Незабравка Иванова

Разработеният от Дочка Кисьова – Гогова дисертационен труд е посветен на определено интересна, значима и сравнително слабо разработена у нас тема. Нейната актуалност се определя от необходимостта за съвременна трактовка на това, което се е случвало в развитието на българския плакат през четири и половина десетилетия, известни като годините на социализма. Макар и известни различни публикации през упоменатия период, разглеждащи конкретни събития и жанрове, цялостна разработка на плакатното изкуство през тоталитаризма не е известна. Авторката се заема с тази нелека задача, водена от стремежа “да посочи възходящия път на развитие на българския плакат” през четиридесет и пет годишен период.

За постигане на поставената цел авторката прилага аналитичен и сравнителен подходи, които се оказват адекватни на проучвания материал. Същевременно тя извършва значителна събирателска и класификационна работа не само в рамките на нашия плакат, но в сравнение с плакатите от съвременните нему периоди в европейските и в частност социалистическите страни.

Разработката е с убедителен обем от сто деветдесет и пет страници. Подкрепена е със сто петдесет и две илюстрации, използвана литература и внушителен списък на публикации от авторката по темата.

В уводната част се разглеждат целите, задачите, обхвата на дисертацията. Набляга се върху плаката като документално свидетелство за събитията в страната през разглеждания период, за обществено-политическото, социалното и културното ѝ развитие. Същевременно се изтъква, че плакатът е не само документ, но изкуство, което прави “огромен скак” във визуалните си измерения.

Първа глава е посветена на анализът на европейския плакат в демократичните и тоталитарните държави. Сравнителният анализ показва, че плакатът се развива в унисон с европейския и този в социалистическите страни. Тази част е убедително онагледена чрез илюстрациите в приложението. Същевременно се изтъкват и различията в плакатното изкуство в различните страни, различия, които се диктуват от обществено-политическите, социалните и културните реалности. Например през 60-те години на XX век политическият плакат в Западна Европа отстъпва място на рекламния и търговския, докато у нас тези жанрове почти липсват. Набляга се върху различията и в “културните” жанрове. Докато у нас те са с по-комуникативен език, по-четливи, което се диктува от широката публика към която са насочени, то в западноевропейските страни тези плакати са предназначени за по-елитарна публика, което ги прави по-кодирани, по-символно изразени.

В тази глава са подложени на анализ и преценка различните международни събития, посветени на плаката като например Варшавското биенале, младежкото изложение на плаката през 1968 година и др. Наши плакатисти вземат участия в тях, което предоставя богати възможности за сравнения и обогатяване на визуалния език. Изтъква се разликата между

европейските плакатисти, които са преди всичко художници, и американските графични дизайнери, които са типографи, фотографи и пр. специалисти, свързани с реализацията на плаката и почти не се занимават с рисуване.

Втора глава е най-обширна. Тя се занимава с “развитие на визуалността в плаката”. “Движението” на визуалността се разглежда в отделни периоди, главно по десетилетия. Ярко са очертани различията във визуалността между началните години на периода т.е втората половина на 40-те години на XX век, където шестуват “преките” наставления, образите, гарнирани с обширни текстове, и следващите десетилетия, отново свързани с ръководната роля на БКП в обществено-почитическия живот. Разказвателността, наротивът са предпочитани. Подчертава се обаче заслугата на наши плакатисти като Борис Ангелушев, Александър Жендов, Стоян Венев, Александър Стаменов, Борис Иванов и други, които се различават от останалите с художествените достоинства на техните плакати.

“Култът към личността” е добре разработен. Визията на “вождовете” на народа се изразява в тяхното портретуване, гарнирано с текстови напътствия. Тук се вписват и т.нар. “живописни плакати”, които напомнят кавалетни картини.

Авторката набляга върху преломния период в края на 60-те и началото на 70-те години. Въпреки напътствията, че социалистическият реализъм трябва да е водещ и основен метод в изкуството, промените във визуалността са очевидни. Очевидно е и промененото отношение към плакатното изкуство. Фактът, че в Художествената Академия (тогва ВИИИ “Н. Павлович”) се подготвят студенти в специалност “плакат”, говори за промененото отношение към плакатното изкуство. Подчертана е ролята на проф. Александър Поппилов в тези променящи се реалности. Ателието по плакат към отдела за графични изкуства също играе положителна роля в развитието на плакатната визуалност.

Изброени са имената на водещи наши плакатисти, наложили се през тези години, някои от тях отличени от Международното жури на Международната младежка изложба през 1968 г. и на други международни форуми като например Асен Старейшински, Димитър Димитров, Александр Баркански, Тодор Момчилов и др. Утвърждава се тенденцията на търсене на нови пластични решения, които променят визуалността в посока, родееща се не само с изкуството, а налагаща едно обособяване на визуализацията, специфична за плаката. Предпоставките за развитие на авторският плакат са налице. Обособена е ролята на проф. Иван Газдов в създаване на школа за авторско плакатно изкуство.

Трета глава озаглавена “Фактори за трансформация на формата и изразните средства” разглежда основните причини за промените и постиженията на нашия плакат по отношение на формоизградването и визуалната изразителност. Подчертват се, че въпреки препятствията и предизвикателствата нашият плакат се развива във възходяща посока благодарение на редица обстоятелства между които съществено място е отредено на творческия потенциал на художниците. Обобщенията и изводите в тази глава до известна степен повтарят, но преди всичко утвърждават разсъжденията в предходните глави. Акцентува се върху обособилата се своя самостоятелност на визуалния едик, което е подчертано най-вече от творческите постижения на художниците. Изброени са имената на видни наши плакатисти и са подкрепени с убедителни “визуални” доказателства.

В заключение са обобщени основните насоки и изводи за развитието на плакатното изкуство у нас, разгледно по десетилетия.

Разработката на Дочка Кисьова-Гогова е особно полезна не само за изкуствознанието, което се обогатява с цялостен и задълбочен поглед върху целия тоталитарен период с различните етапи и тенденции във визуалните изразни средства на плакат, но и за всички, изучаващи плакат и визуална комуникация.

Езикът на докторантката е стегнат, комуникативен, ясен и същевременно богат.

Дочка Кисьова – Гогова е известен автор в областта на изкуствознанието и по-специално – в сферата на плаката, приложната графика и скулптурата. Тя е уважаван и дълбоко ценен член на икуствоведската колегия и особено – на секция “критика” в СБХ.

Въз основа на казаното до тук, убедено считам, че дисертацията на Дочка Кисьова – Гогова притежава всички необходими качества на дисертационен труд и предлагам на уважаемото Научно жури да гласува за присъждане на образователната и научна степен “ДОКТОР”.

Доц. д.изк. Незабравка Иванова